

ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕНИСА СІЧИНСЬКОГО У СТАНІСЛАВІВСЬКИЙ ПЕРІОД

У статті висвітлені питання творчої діяльності видатного західноукраїнського композитора Дениса Січинського, який зробив значний внесок у розвиток професійного музичного мистецтва Прикарпаття.

Вивчення процесів розвитку української регіональної музично-хорової культури як невід'ємної складової частини загальнонаціональної музичної культури – актуальне завдання сучасного музикознавства та культурології. Суттєві сторони музичного життя кінця XIX – початку XX ст. на Прикарпатті вже знайшли певне висвітлення в ряді історико-теоретичних та краєзнавчих праць вітчизняних дослідників Й.Волинського, М.Загайкевич, Л.Пархоменко, Ю.Булки, Л.Філоненка, Л.Мазепи, Я.Михальчишина та ін.

Мета статті – висвітлити творчу діяльність видатного західноукраїнського композитора Дениса Січинського, який зробив значний внесок у розвиток професійного музичного мистецтва Прикарпаття, зокрема у сферу музично-хорової культури, в організацію концертно-хорового життя.

Важливу роль у поширенні кращих культурних здобутків краю відіграла чимала кількість діячів музично-хорового мистецтва, які активно причинилися до формування хорових об'єднань та організації їхнього концертного життя, своїми музичними творами поповнювали репертуар колективів. Серед них важливу роль відіграли такі митці, як П.Бажанський, І.Біликовський, Ф.Колесса, І.Воробкевич. Проте великий внесок у музично-хорову культуру краю зробив відомий діяч хорового мистецтва, композитор Денис Січинський.

Композитор народився в 1865 р. в Ключинцях Гусятинського повіту, що на Тернопільщині, в сім'ї учителя. Початкову школу закінчив у Станіславові (Івано-Франківську) (1873-1875), де перебував на утриманні своєї бабусі Бучинської, а гімназію – у Тернополі. Вже змалку почав вчитися гри на фортепіано у проф. Льва Левицького, згодом – у Вайгнера. Та особливу лепту у цю підготовку вніс Володислав Вшелячинський, який найбільше захопив здібного хлопця грою на фортепіано, а також давав йому безкоштовно лекції з теоретичних дисциплін. В.Вшелячинський дозволяв Денису користуватися своєю музичною бібліотекою. У той час Д.Січинський написав свої перші хорові та фортепіанні композиції, датовані 1886-1887 рр.

Розквіт його творчості припадає на період від 1886 по 1909 рр. За цей час композитор написав оперу «Роксолана», понад сто вокальних та інструментальних творів, кантати «Лічу в неволі», «Дніпро реве», «Дума про Нечая», романси «Як почувеш вночі», «Бабине літо».

У 1887 р. Денис Січинський закінчив Тернопільську гімназію і, не маючи матеріальних засобів для продовження освіти, змушений був шукати якогось заробітку. Деякий час він працював у Львові в намісництві дрібним урядовцем, а опісля, жив у Станіславові та Коломиї, де писав твори для цитри, яка на той час вважалася одним із найпоширеніших інструментів у колах інтелігенції. В основному це були обробки відомих українських народних пісень та понад 50 оригінальних творів. У 1888 р. був написаний хоровий твір «Коби» і солоспів «У гаю, гаю». З 1888 р. по 1892 р. Січинський проживав переважно в Львові, де удосконалював знання з композиції у відомого тоді професора Мікулі (учня Ф.Шопена). Тоді були підготовані «В'язанка з народних пісень» і «Дніпро реве» (обидва твори датовані 1892 р.). Цим роком, за словами Січинського, «розпочалась його «циганерія» артистична, себто перекидуване ся з місця на місце і звязана тісно з нею композиторська і педагогічна діяльність» [3, 72-73].

У 1893 р. в Коломиї Д.Січинський організує співацьке товариство «Боян» та стає його диригентом. Саме Січинський дав перший поштовх розвитку професійного музичного мистецтва на Прикарпатті. Львівська газета «Діло» від 25 грудня 1895 р. з приводу заснування співочого товариства «Боян» писала: «Радо вітаємо се руське товариство в надії, що воно рідною піснею зможе згромадити розбиту на атоми руську інтелігенцію, затерти всякі личні справи та пробудити сплячих і неохочих до спільного діла» [1, 8].

З 1899 р. Денис Січинський майже постійно жив у Станіславові та в його околицях. Саме тут він розгорнув широку музичну діяльність – організував три сільські хори. Перший та другий (1899-1900 рр.) – у селах Угорники та Микитинці, що біля Станіслава, де згодом продовжував керувати микитинецький учитель Володимир Грицишин, а третій (1901-1902 рр.) – у селі Викторів біля Галича, де й написав кілька творів, серед яких і кантата для хору з оркестром «Лічу в неволі» [3, 73].

У кінці XIX на початку XX ст. у Станіславові розпочався інтенсивний розвиток музично-хорового життя. Воно концентрувалося в товаристві «Боян», заснованому Д.Січинським в 1896 р. З кожним роком товариство творчо зростало. Станіславівський хор «Боян» був одним із найкращих в Галичині. Йому надсилали свої твори композитори С.Воробкевич, В.Матюк, Й.Кишакевич, О.Нижанківський, М.Лисенко та ін. Тоді завзято працювали на музичній ниві три ентузіасти хорової справи – Ромуальд Зарицький (відомий як автор «Музичних календарів», в подальшому – голова «Бояна»), Є.Якубович та диригент І.Біликовський. Окрім хору, вони заснували ще й музично-драматичний гурток та музичну школу. Під керівництвом Дениса Січинського хор неодноразово виступав разом із військовим симфонічним оркестром, для якого Січинський інструментував свої твори, серед яких: «Лічу в неволі», «Дніпро реве», «Минули літа молодії» та ін.

Перша українська музична школа в Галичині була відкрита 15 вересня 1902 року завдяки товариству «Станіславівський Боян». Мистецьке керівництво школою взяв на себе Д.Січинський. Тут основними були такі предмети, як «1) наука елементарних засад музики; 2) наука гармонії, контрапункту, композиції, інструментації; історії і естетики музики; 3) наука гри на фортепіані (курс елементарний, середній і висший); 4) наука гри на скрипці і прочих смичкових інструментах; 5) наука співу сольового і хорального» [2, 3].

Згодом музична школа була реорганізована на Філію Музичного інституту імені М.Лисенка, яка, крім Станіслава, функціонувала в таких містах Прикарпаття, як Коломия (1929), Рогатин (1937).

У червні 1902 р. за ініціативою Д.Січинського в Станіславові було засноване нотне видавництво «Музична бібліотека», яке видало понад 20 випусків творів М.Лисенка, С.Воробкевича, М.Вербицького, Д.Бортнянського, Д.Січинського та ін. Відділ «Станіславського Бояна» листувався із композиторами О.Нижанківським, Й.Кишакевичем, Ф.Колессою тощо. Не маючи матеріальних засобів для прожиття, Денис Січинський змушений був їздити по селах. Так, у 1903-1904 рр. Січинський ставить на сільській сцені силами аматорів с.Серафінці Городенківського повіту та оркестрантів зі Станіслава дитячу оперу М.Лисенка «Коза-дереза» та «Вечорниці» П.Ніщинського. Свою тугу за родинним життям він заспокоював у сім'ї свого брата о.Емануїла Січинського в селі Радча біля Станіслава. Там неодноразово народжувалися його музичні твори.

У 1906 р. Д.Січинський написав симфонічну поему «На вічний сон» (на жаль, цей твір не був виданий). У 1907 р. він пише композицію «Минули літа молодії» для мішаного хору та фортепіано. У цьому ж році Січинський почав працювати над оперою «Роксоляна», лібрето якої було написано І.Луциком російською мовою. На прохання композитора текст опери був перекладений Степаном Чарнецьким, і Січинський продукував музику вже до українського тексту. Півтора року тривала робота над оперою. За цей час був підготовлений пролог, перший та другий акти. Третій акт був написаний тільки для супроводу фортепіано. З жовтня 1907 р. по серпень 1908 р. Січинський проживав у о.Джулинського – пароха із с. Лапшин, що біля Бережан. На жаль, недуга і смерть композитора не дозволили йому побачити у сценічному варіанті свою єдину оперу. Лише дещо пізніше її поставили українські театри в 1912 р. у Львові, Коломиї та Тернополі (інструментовку третього акту зробив М.Коссак).

Трагічною сторінкою в біографії композитора було його друге відвідування Коломиї. У місті тоді спалахнула епідемія холери, і Січинський, знову ж таки не маючи жодних засобів для існування, займався перевезенням на кладовище трупів.

Останні дні життя композитора були особливо важкими, але й тяжко хворий він не перестав писати музику. Завершив оперу «Роксолана», згармонізував на замовлення Гакслера колядки і щедрівки.

Деколи його відвідували нечисленні друзі-композитори. А 26 травня 1909 року розбитий важким життям, хворобами та нестатками Денис Січинський помирає. У станіславівському готелі багаточисельна станіславівська громада проводжала композитора на вічний спочинок. Під час похоронного походу «Станіславівський Боян» під орудою Є.Якубовича виконав пісню «Тихий вітер», а похоронні пісні на перемену виконував сільський хор з с. Микитинці під управою В.Грицишина [5, 565].

Згодом, 15 грудня 1910 р. станіславівське товариство «Боян» влаштувало концерт, присвячений пам'яті композитора. Програма, що складалася виключно з творів Дениса Січинського, була виконана місцевими аматорами. Два фортепіанні твори Січинського «Марш» та «Мазурку» виконала молода піаністка С.Якубович. Запам'ятався також виступ співаків П.Бачинської («Із сліз моїх» і «Не співайте мені сеї пісні») та П.Чайківського («У гаю, гаю», «У мене був коханий край»). Чоловічий хор з надзвичайною експресією та глибиною почуттів виконав твори на слова І.Франка «Непереглядною юрбою», «Даремне, пісне» [4, 5-7].

У серцях прикарпатців завжди житиме ім'я великого бояна галицької землі – першого українського музиканта-професіонала Дениса Січинського, праця якого піднесла культурно-освітній та національний рівень місцевих жителів на значно вищий рівень. Він залишив для нащадків свою пісню, яка стала безсмертною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Діло. – 1895. – Ч.280. – С.8.
2. Діло. – 1902. – Ч.186. – С.3.
3. Січинський Денис (Автобіографія) // Альманах музичний. – Львів, 1904. – С.72-73.
4. Ставн. І. Концерт в пам'ять Дениса Січинського в Станіславові // Народне слово. – 1910. – Ч.456. – С.5-6.
5. Цегельський Е. Денис Січинський – його творчість і життя // Альманах Станіславівської землі. – Нью-Йорк-Торонто-Мюнхен. – 1975. – Т. 1. – С.565.

Додаток

Оригінальні хорові твори Дениса Січинського, які були опубліковані у Станіславові

1902

1. Даремне, пісне. (Музика для мужеського хору на слова І.Франка з циклу «Зів'яле листя», Станіслав), 1902. – 4 с. (Вид-во «Станіславського Бояна», №32).
2. Коби! (Музика для чоловічого хору а капелля. Слова І.Грабовича. Станіслав), 1902. – 4 с. (Вид-во «Станіславського Бояна», №6).
3. Не співайте мені сеї пісні! Соло для сопрано в супроводі фортепіано. Слова Лесі Українки. Перемишль. З печатні І.Лазора, раніше М.Джулинського, 1902. – 2 с. (Вид-во «Станіславського Бояна», №9).
4. Пісне моя! Музика для мішаного хору а капелля на слова І.Франка з циклу поезій «Зів'яле листя». Станіслав. – 1902. – 3 с. (Вид-во «Станіславського Бояна», №5). Написано в грудні 1900 р.
Як почувеш вночі. (Музика для тенора в супроводі фортепіано на слова І.Франка з циклу «Зів'яле листя». Перемишль. З друкарні М.Джулинського під управою І.Лазора, 1902. – 3 с. (Вид-во «Станіславського Бояна», №7).

1903

5. На волі. Музика для жіночого хору на діточі голоси в супроводі фортепіано. Слова К.Малицької. (Підписано В.Лебедевої). На автографі дата 13/VIII. Зберігається у відділі рукописів ЛНБ ім. В.Стефаника. Фонд НТШ №480/XVII.

1904

6. Даремне, пісне. (Музика для хору мужеського на слова І.Франка). Станіслав, 1904, (Вид-во «Станіславського Бояна». Ч.2. Другий наклад).
7. І не питай мене. Слова О. Луцького. Львів-Лейпціг. Українська накладня, б.р. – 3 с. (Пісні на один голос в супроводі фортепіано).
8. Непереглядною юрбою. (Музика для чоловічого хору а капелля на слова І.Франка). Перемишль. З печатні уділової, 1904. – 2 с. (Вид-во «Станіславського Бояна», №6).
9. Пісне моя! (Музика для мішаного хору а капелля на слова І.Франка). Другий наклад. – 3 с. №5.

1907

10. Січ у поході (Марш). Музика для чоловічого хору в супроводі фортепіано. Слова К.Малицької (підписано В.Лебедевої). На автографі дата: 17/V – 1907 р. Зберігається у відділі рукописів ЛНБ ім.В.Стефаника. Фонд НТШ №480/XXII.
11. Річенька. (Хор без слів, місця і дати написання). – 1 с. Зберігається у відділі рукописів ЛНБ ім.В.Стефаника. Фонд НТШ №480/XVI-XXI.
12. Шкільний гімн на честь Т.Шевченка. (Слава! Слава!). Муз. для жіночого хору. – 2 с. Рукопис зберігається у фондах Малої музичної академії ім. М.Лисенка.

1911

14. Роксоляна. Опера історична в 3-х діях з прологом (Скорочене лібрето І.Луцика). Коломия. Накл. Й.Стадника, 1911. – 16 с. (Театральна бібліотека, №7). Неопубліковані твори.

Romana Dudyk

CREATIVE ACTIVITY OF DENYS SICHYNSKY OF STANISLAVIVSKY PERIOD

In the article the questions of creative activity of Sichynsky, who made a great contribution to the development of Precarpathian musical art.

Олександра Німилевич

**ТВОРЧА ПОСТАТЬ ОТЦЯ МИКОЛИ КУМАНОВСЬКОГО ТА ЙОГО
ЗБІРКА КОЛЯД «З УСТ НАРОДУ»**

У статті розглядаються етапи творчої діяльності о.М.Кумановського (1846-1924) як композитора, диригента, фольклориста. Основна увага приділена аналізу його фольклорної збірки «З уст народу» (1877).

На обрії культурного процесу другої половини XIX ст. – початку XX ст. ім'я о. Миколи Кумановського постає в сузір'ї таких діячів музичного мистецтва, як о. П.Бажанський, о. М.Копко, о.